

Resum jornada 'La regeneració de la política'

13 de juny

'La regeneració de la política', sota aquest títol el passat dijous 13 de juny, l'Associació d'Amics de la UAB, en col·laboració amb el Consell Social de la UAB, va realitzar una jornada de debat al Col·legi de Periodistes de Catalunya.

En un context de crisi econòmica i social, la hipocresia institucional, la corrupció i les evidències d'abusos i irresponsabilitat amb els diners públics, han generat encara una major falta de confiança en la classe política, però també en el sistema democràtic.

Emmarcats dins les activitats de 'La Universitat Opina', l'Associació organitza diversos debats al llarg de l'any al voltant de temes que preocupen la ciutadania, sempre amb la voluntat d'oferir una plataforma de reflexió i d'enfortir el nexa d'unió entre la universitat i la societat. És per aquest motiu que a les jornades hi participen com a ponents acadèmics de diverses universitats, així com experts en la matèria.

En aquest cas, els ponents van ser **Eva Anduiza**, professora de Ciències Polítiques de la UAB, experta en comportament polític i electoral i en la relació entre la política i la participació a través dels mitjans digitals; **José María Ridaó**, diplomàtic de carrera, actual cònsol general adjunt a París, que va col·laborar en diversos mitjans durant molts anys. També va ser present **Joan Tapia**, exdirector de Radio Televisió Espanyola, de la Vanguardia, de Barcelona Televisió i col·laborador de El Periódico de Catalunya; i per últim, **Josep Maria Vallès**, catedràtic de Ciències Polítiques de la UAB, que va participar del debat i va exercir a la vegada de moderador.

Eva Anduiza va parlar dels tres elements principals de participació: el vot, la participació en organitzacions polítiques i la protesta. Espanya està en la mitjana europea pel que fa a la participació electoral, molt per sota pel que fa a la participació en associacions polítiques i en una situació de màxims pel que fa a la participació en protestes, més del doble de la mitjana europea.

Va centrar la seva ponència en la protesta, l'augment de les quals té dues causes principals, segons la politòloga. En primer lloc, el canvi de valors de la ciutadania que ha desenvolupat més valors relacionats amb l'autoexpressió, com l'emancipació, la participació individual en la presa de decisions, l'autonomia o la llibertat i, en canvi, valora menys positivament valors com la disciplina, la conformitat i l'autoritat, que eren més apreciats fa 20 o 30 anys. Aquests nous

valors afavoreixen la protesta, la normalitzen. La ciutadania participa actualment en les protestes més de forma puntual, per una causa concreta i no sempre a través d'organitzacions polítiques. El segon element que ha causat l'augment de les protestes és la crisi econòmica.

Segons Anduiza es tendeix a dir que les protestes no tenen conseqüències polítiques, però segons les dades tenen conseqüències electorals. El moviment 15M, per exemple, ha afectat el resultat electoral, amb un increment de vot a partits minoritaris. La protesta, però, té una limitació, ja que és útil en casos de demandes puntuals, però no serveix per articular projectes polítics globals, "un tema fonamental en un sistema polític de qualitat", diu Anduiza.

Va fer un anàlisi del moviment 15M, com un moviment polític recent i excepcional. La novetat del qual va raure en un procés de mobilització sense les organitzacions polítiques tradicionals, sense un esdeveniment específic com a tret de sortida. A més, es tracta d'una organització virtual (sense una adreça postal, un lloc físic), configurada essencialment per entitats de 3 anys de vida de mitjana, persones joves, i en les quals la filiació no és un element rellevant. Un dels aspectes més valuosos que va destacar Anduiza és la capacitat de tots aquests moviments i protestes per mobilitzar a gent sense cap experiència política prèvia.

Finalment, va fer un petit apunt sobre les xarxes socials, és escèptica en relació a l'opinió majoritària que diu que les xarxes social canviaran la manera d'entendre l'acció col·lectiva i les necessitats de recursos organitzatius. Les dades, afirma la politòloga, no són tan optimistes, no mostren clarament que aquestes noves maneres de comunicar-se i els nous mitjans digitals siguin realment horitzontals, i també és escèptica en la viralitat dels missatges que s'hi produeixen: "Aquesta viralitat de la que tothom parla és bastant excepcional, no és la norma. La meva posició és una mica d'interès, il·lusió i escepticisme", afirma.

"La idea de regeneració política pot ser perillosa, no és un valor positiu exclusivament, conté una narració del passat perillosa, una idea de la recuperació d'una edat d'Or", va començar el seu discurs **José María Ridaó**. Segons el diplomàtic, l'objectiu no ha de ser recuperar el passat, sinó resoldre els problemes actuals, ja que "reconstruir el passat sempre és una reconstrucció mítica, encara que sigui per reconstruir una democràcia formidable", va afirmar.

El discurs de la regeneració té un altre problema segons Ridaó i és que pot dur a pensar que hi ha una instància de legitimitat superior a la del vot dels ciutadans. Recentment, la necessitat d'una regeneració es justifica per evitar els casos de corrupció, però el politòleg afirma: "Espanya no és un país corrupte, potser els sorprendrà", no és un país on hi hagi 'mordidas', suborns a les autoritat, necessitat de pagar de forma il·legal per a realitzar un tràmit

administratiu, justifica: “Espanya té problemes de corrupció, però cal descriure’ls en termes polítics, no en termes de regeneració”.

Per explicar la corrupció a Espanya, segons el diplomàtic, cal situar-se en un context internacional de bombolla immobiliària, i un problema nacional de manca de finançament municipal i dels partits. Tot això, sumat a la llei del sòl del 1998, aprovada durant el govern de José María Aznar, va fer que molts municipis (sobre els quals requeria la responsabilitat de la conversió del sòl urbanitzable a urbà) comencessin a finançar part de les seves despeses públiques en benefici de la ciutadania a través de pràctiques al·legals, com per exemple, demanar als promotors que depenien de la requalificació d’un sòl municipal que financessin algun aspecte per a millorar la qualitat de vida a la població. També d’aquesta manera, els governs municipals comencen a finançar els seus respectius partits.

La premsa també és responsable, diu Ridaó, de la idea popular que Espanya és un país corrupte: “La premsa no només ha acceptat les debilitats del seu finançament, sinó també el mal periodisme. A Espanya no hi ha periodisme d’investigació, hi ha periodisme de filtració”. A Espanya la investigació dels periodistes no ajuda a portar els casos als tribunals, sinó que són les filtracions de jutges les que fan que un cas aparegui a la premsa, a canvi, d’un bon tractament als mitjans. D’aquesta manera, segons Ridaó, el periodisme ha acceptat que la font marqui l’agenda i, a través d’aquest tràfic d’influències, s’està fent un mal excepcional a les institucions: “Fins al punt que creiem que estem en un país corrupte, quan mai ens hem trobat en una situació de corrupció en el nostre dia a dia”, conclou.

La segona qüestió que va tractar José María Ridaó va ser la territorial, on hi ha una carència de la descripció del problema en termes polítics. Les institucions van ser dotades d’un fort sentiment nacionalista durant l’època d’Aznar com a president del govern, i malgrat que tothom esperava un canvi amb el govern de Zapatero, aquest no va procedir a una laïcització nacional de les institucions. Molta gent, tant fora com dins de Catalunya, no s’identifica amb aquesta ideal nacional, segons Ridaó.

A partir d’aquesta introducció va analitzar els fets que van succeir després de la manifestació multitudinària de l’11 de setembre de 2012, quan el govern va dissoldre el Parlament de Catalunya, però no va proposar als ciutadans un govern seguint el programa de la manifestació, sinó un programa carregat de metàfores, segons Ridaó. El president Artur Mas no va dimitir després que els ciutadans li demostrassin a través del vot que no donaven suport a la seva posició, igual que Alfredo Pérez Rubalcaba, líder del PSOE, no va dimitir després

d'obtenir els pitjors resultats de la història del partit, exemplifica el diplomàtic. En definitiva, amb aquestes actuacions, estan donant als ciutadans la idea que el seu vot no val res.

Acaba dient que gran part del que ha succeït a Espanya en el tema territorial es deu al context internacional d'hegemonia del pensament neoconservador, ja que també a Espanya s'ha plantejat el problema territorial en termes de solidaritat i no de cohesió.

Joan Tapia, per la seva banda, va afirmar que no es pot pretendre que Catalunya i Espanya siguin democràcies perfectes si es té en compte la seva història. Segons el periodista, s'ha d'acceptar que la premsa, els diputats i la democràcia espanyola i catalana seran mediocres a escala europea.

La crisi, va continuar, ha castigat les democràcies i, a més, la societat va identificar els governs socialistes com a causants, tot i que a França va succeir a la inversa. La crisi també castiga els governs que no fan front o que no poden fer front a la situació, ja que malgrat que està estudiat que el capitalisme és cíclic a l'hora de la veritat no s'accepta.

Hem d'anar en compte, segons Tapia, ja que la crisi del 29 va produir un ascens al poder de forma democràtica del partit nacionalsocialista, que sumat a d'altres circumstàncies va acabar derivant en la Segona Guerra Mundial. Va puntualitzar, però, que la situació actual és diferent, ja que estem en estats del benestar on hi ha prestacions, com per exemple, el subsidi d'atur.

Una diferència clara entre els EUA i Europa a l'hora d'enfrontar-se a la crisi és, com va destacar el periodista, que els EUA són un estat i poden utilitzar les eines d'un estat nació per fer-hi front. A Europa, quan va arribar la crisi, les institucions estaven a mitges i el sentiment nacional no funcionava: "La democràcia estava acostumada a l'estat nacional. Actualment hi ha la globalització i els agents econòmics actuen a nivell mundial, faria falta un govern mundial per controlar-ho, però no existirà mai". Les democràcies, segons l'analista, estaven acostumades a dominar els espais econòmics nacionals i no poden dominar els espais econòmics internacionals.

A Espanya el darrer any ha pujat exponencialment la preocupació de la ciutadania per la corrupció i per la classe política, ja que la crisi provoca un desencís de la ciutadania en la política i una mirada més severa de la corrupció, segons Tapia. Una de les causes de tot això és, segons el periodista, que Espanya té un sistema electoral únic a Europa, ja que no existeix la figura del diputat de circumscripció. Les configuracions de les llistes electorals depenen de la cúpula, que obté així uns membres disciplinats i obedients incapaços de transmetre l'opinió pública real a la cúpula, que s'informa a través dels mitjans. Uns mitjans, que en plena crisi

econòmica, són més sensibles als poders que els poden finançar, privats o sobretot públics, en el cas d'Espanya i Catalunya.

Tot això, segons Tapia, contribueix a la baixa qualitat de la democràcia, cal canviar el sistema electoral espanyol perquè no sigui diferent del francès o l'anglès: "Només hi ha un inconvenient, cap partit hi estarà d'acord. A les cúpules els va bé tenir diputats disciplinats i funcionaris dels partit".

Josep Maria Vallès va ser l'últim a intervenir, va plantejar que la democràcia és insatisfactòria per naturalesa, perquè l'horitzó que planteja és tan ambiciós que mai hi ha cap règim que compleixi tots els requisits: "La democràcia és una obra en construcció, un objectiu cap al qual marxem". Segons Vallès, la democràcia és molt fràgil i vulnerable i cal tenir clar que el compromís d'avançar és de la ciutadania: "No vull alliberar la responsabilitat dels polítics o dels poders econòmics, però cal una consciència que la democràcia també depèn de les actituds i reaccions de la pròpia ciutadania".

Actualment, la situació és greu, segons el catedràtic de Ciència Política, ens trobem en un moment on no només la qualitat democràtica no avança, sinó que retrocedeix, ja que es mutilen drets. També ens trobem, segons Josep Maria Vallès, en una situació de pèrdua de drets culturals, educatius i d'una disminució de la influència ciutadana en la presa de decisions: "Hi ha grans decisions que afecten la vida quotidiana de les persones que són preses a escenaris inaccessibles. Els espais de la democràcia que s'havien guanyat estan amenaçats".

Cal, segons el politòleg, la renovació d'unes institucions obsoletes i també una lluita en l'àmbit ideològic cultural, que els demòcrates han perdut. Durant els últims 25 o 30 anys en la confrontació entre democràcia i liberalisme, dos idees oposades, s'ha imposat la segona.

D'altra banda, Vallès va voler remarcar que la lluita per a la millora de la qualitat democràtica no es pot separar de la lluita per unes polítiques socials d'igualtat, d'equitat, de justícia social, ja que la igualtat econòmica és la condició de possibilitat d'una bona democràcia. A tall d'exemple, va explicar que els països amb sistemes democràtics més prestigiats, amb institucions que gaudeixen d'una major confiança i menys corrupció, són aquells, segons demostren estudis, on l'educació pública gratuïta i l'alfabetització van arribar abans. "Sense polítiques socioeconòmiques més inclusives, més equitatives, parlar de regeneració o de qualitat de la democràcia o és un discurs hipòcrita o inconsistent", i va continuar: "Si es vol defensar una millor qualitat democràtica no es poden defensar les polítiques actuals, poden ser austeres, però no desigualtaries". Segons la OCDE, Organització de cooperació i de desenvolupament econòmics, va explicar Vallès, a tots els països avançats, la desigualtat

interna és un indicador letal per la qualitat democràtica i també per la corrupció, ja que si hi ha més igualtat, tendeix a haver-hi més confiança i en conseqüència, menys corrupció per part de les esferes polítiques i econòmiques.

“L’horitzó llunyà de la qualitat democràtica ha de venir a partir de la reforma institucional i dels mitjans, però també d’unes polítiques socioeconòmiques que ens situïn en el camí d’una democràcia de qualitat”, va afirmar Vallès, que va acabar dient que estem en un moment alarmant, ja que en cap lloc està escrit que la democràcia sigui irreversible: “No està exclòs que ara tornem a un període fosc, potser no sota l’amenaça del feixisme, però sí sota l’amenaça d’una anestèsia intel·lectual considerable i d’un control de l’opinió, de la qual cada dia en tenim més proves”.

Com és habitual, durant la segona part de l’acte, els assistents van poder dirigir les seves preguntes als ponents de la jornada i crear un clima de debat.